

PATVIRTINTA

Prienų rajono savivaldybės tarybos

2021 m. d.

sprendimu Nr. T3-

Prienų r. savivaldybės 2019 metų visuomenės sveikatos stebėsenos ataskaita

Parengė visuomenės sveikatos specialistė,
vykdanti visuomenės sveikatos stebėseną

Birutė Vitkauskaitė

TURINYS

ĮVADAS.....	3
DEMOGRAFINĖ SITUACIJA.....	5
2019 METŲ PRIENŲ R. SVEIKATOS IR SU SVEIKATA SUSIJUSIŲ RODIKLIŲ PROFILIS ..	7
SAVIVALDYBĖS PRIORITETINIŲ PROBLEMŲ ANALIZĖ.....	13
GYVENSENOS STEBĖSENOS RODIKLIAI.....	18
IŠVADOS.....	21
REKOMENDACIJOS	22

IVADAS

2019 m. visuomenės sveikatos stebėseną Prienų r. savivaldybėje vykdoma remiantis Bendraisiais savivaldybių visuomenės sveikatos stebėsenos nuostatais, patvirtintais Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2003 m. rugpjūčio 11 d. įsakymu Nr. V-488 „Dėl Bendrųjų savivaldybių visuomenės sveikatos stebėsenos nuostatų patvirtinimo“. Prienų rajono savivaldybės visuomenės sveikatos stebėsenos ataskaita parengta vadovaujantis sukurtu savivaldybių visuomenės sveikatos stebėsenos modeliui. Pagrindinis visuomenės sveikatos stebėsenos savivaldybėje dokumentas – Lietuvos sveikatos 2014–2025 m. programa (toliau – LSP)¹.

Prienų rajono savivaldybės visuomenės sveikatos stebėsenos 2019 m. ataskaitoje analizuojamas 51 visuomenės sveikatai reikšmingas rodiklis. Rodikliai skirti tam tikram Lietuvos sveikatos programos tikslui ir uždaviniui stebėti. Rodiklių sąrašas² sudarytas remiantis Lietuvos sveikatos programos projektu, Lietuvos strateginiuose sveikatos dokumentuose pateikiamais rodikliais, Europos pagrindinių sveikatos rodiklių (ECHI) sąrašu, taip pat remiantis Lietuvos patirtimi vykdant visuomenės sveikatos stebėseną (Higienos instituto patirtis, duomenų bazėse pateikiama informacija, sveikatos apsaugos ministro įsakymai). Rodiklio reikšmė leidžia kasmet vertinti rodiklio pokyčių kryptį ir aprėptį savivaldybėje; kasmet vertinti rodiklio reikšmės atitiktį išsikeltam savivaldybės siekiniui; palyginti savivaldybės rodiklio reikšmę su Lietuvos ir kitų savivaldybių vidurkiu. Šių metų ataskaitoje nepateikiami viešai tiekiamo geriamojo vandens ir nuotekų tvarkymo paslaugų prieinamumo vartotojams duomenys, kadangi Lietuvos statistikos departamentas neteikia namų ūkių skaičiaus, taip pat nerenkami socialinės rizikos šeimų skaičiaus duomenys.

Visuomenės sveikatos stebėsenos savivaldybėje tikslas – nuolat rinkti, analizuoti ir interpretuoti visuomenės sveikatą apibūdinančius rodiklius bei tinkamai informuoti savivaldybės politikus, siekiant efektyvaus valstybinių (valstybės perduotų savivaldybėms) bei savarankiškų visuomenės sveikatos priežiūros funkcijų įgyvendinimo savivaldybės teritorijoje. Savivaldybės visuomenės sveikatos stebėsenos ataskaitos tikslas – pateikti pagrindinius savivaldybės gyventojų sveikatą atspindinčius rodiklius, jų dinamiką ir jų pagrindu pateikti rekomendacijas bei prioritetines kryptis savivaldybės plėtros plano siekiniams, strateginio veiklos plano priemonėms.

Pateikiami rodikliai iš Valstybės deleguotų savivaldybėms visuomenės sveikatos stebėsenos pagrindinių rodiklių sąrašo ataskaitų atspindi, kaip įgyvendinami Lietuvos sveikatos

¹ Lietuvos sveikatos 2014–2023 metų programos projektas (2013 m. gruodžio 2 d. Lietuvos Respublikos Seimui pateikta dokumento redakcija).

² 2014 m. gruodžio 19 d. sveikatos apsaugos ministro įsakymas Nr. V-1387

programos tikslai. Rodikliai skaičiuojami 1, 1000, 10 000 ir 100 000 gyventojų arba pateikiami procentais. Naudotas vidutinis 2019 m. gyventojų skaičius.

Ataskaita parengta naudojantis oficialiais statistikos šaltiniais:

- Lietuvos statistikos departamento Oficialiosios statistikos portalu;
- Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema sveikstat.hi.lt.

Pagrindinių stebėsenos rodiklių savivaldybėje analizė ir interpretavimas

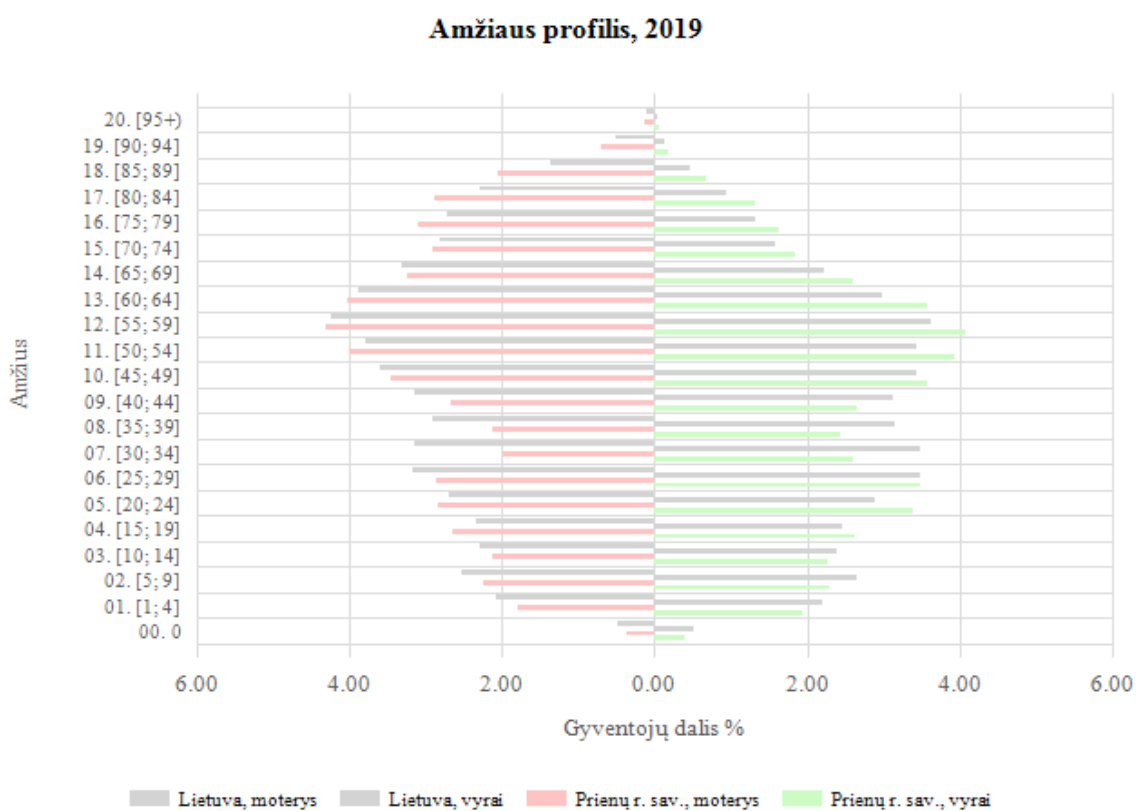
Rodiklių reikšmės suskirstytos į grupes, pagal kurias savivaldybės vertinamos:

- 12 savivaldybių, kuriose stebimas rodiklis atspindi geriausią situaciją, žymimos žalia spalva;
- 12 savivaldybių, kuriose stebimas rodiklis rodo prasčiausią situaciją, žymimos raudona spalva;
- likusių 36 savivaldybių rodiklių reikšmės žymimos geltona spalva. Spalvomis vertinamas ne savivaldybių rodiklio dydis, o reikšmė, kadangi mažas rodiklis ne visada atspindi gerą situaciją, ir atvirkščiai, didelis rodiklis ne visada rodo blogą situaciją.

DEMOGRAFINĖ SITUACIJA

Prienų rajone 2019 m. pradžioje gyveno 25949 gyventojai, 2018 m. – 26302 gyventojai. 2019 m. lyginant su 2018 m. gyventojų skaičius sumažėjo 353 gyventojais. Prienų rajone 2019 m. vyrai sudarė 47,5 proc., o moterys 52,5 proc. Prienų mieste gyveno – 36,6 proc., o kaime – 63,4 gyventojų.

2019 m. vaikai iki 17 m. amžiaus sudarė 16,5 proc. visų Prienų rajono gyventojų, 18–44 m. – 29,2 proc., 45–64 m. sudarė 31 proc. ir nuo 65 m. ir vyresnio amžiaus asmenys – 23,3 proc. Neigiamą gyventojų skaičiaus pokytį lemia tiek neigiama natūrali gyventojų kaita, tiek ir išorinė ir vidinė migracija (1 pav.).

1 pav. Prienų r. savivaldybės demografinis medis

(Šaltinis Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema)

Natūralaus gyventojų prieaugio (skirtumas tarp gyvų gimusiųjų ir mirusiųjų skaičiaus) rodiklis Prienų rajone jau daugiau nei 10 metų išlieka neigiamas, 2019 m. – -10,6/1000 gyv. Prienų rajone nuo 2015 m. stebima gimstamumo rodiklio mažėjimo tendencija, kuris 2015–2019 m. laikotarpiu sumažėjo nuo 10 iki 7,4/1000 gyv.

Socialinė ir ekonominė gyventojų padėtis sudaro pagrindinius sveikatos netolygumus. Gyventojų išsilavinimo lygis, pajamų dydis, užimamos pareigos ar priklausymas vienai ar kitai

socialinei grupei turi didžiulės įtakos sveikatai. Lietuvos statistikos departamento duomenimis, 2019 m. vidutinis mėnesinis bruto darbo užmokestis Prienų rajone 995,9€, o Lietuvoje – 1 296,4€. Kauno apskrityje šis rodiklis buvo didžiausias Kauno mieste ir Jonavos rajone. Užimtumo tarnybos prie Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos duomenimis, per 2019 m. įregistruoti 1195 bedarbiai, truputį mažiau nei 2018 m. Stebima nedarbo mažėjimo tendencija.

Kitas gyventojų socialinę padėtį atspindintis rodiklis yra santuokų ir ištuokų skaičius. Per 2019 m. laikotarpį santuokų skaičius Prienų rajone siekė 6,7/1000-iui gyv., o ištuokų skaičius – 3,1/1000-iui gyv. Stebimos šių abiejų rodiklių neigiamos tendencijos.

Sveikata savivaldybėje

Prienų demografinė būklė, kaip ir visos Lietuvos, nėra palanki – mažėja gyventojų skaičius (daug emigruoja jauno amžiaus asmenų), sensta visuomenė, trumpesnė vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė. Gimstamumo tendencijos yra mažėjančios, natūralaus gyventojų prieaugio ir kūdikių mirtingumo rodikliai išlieka panašūs, tačiau yra žemesni nei Lietuvos vidurkis. Prienų rajono socialinė-ekonominė situacija, lyginant su Lietuvos situacija, taip pat nėra labai palanki: mažos gyventojų pajamos, didėja ilgalaikio nedarbo lygis.

Kiekvienais metais mažėja vaikų skaičius, kurie dalyvauja dantų dengimo silantinėmis medžiagomis programoje, kartu didėja vaikų, neturinčių visiškai sveikų dantų, skaičius, todėl daroma prielaida, jog šiai sričiai būtina skirti daugiau dėmesio, ypač tai turi daryti tėvai. Taip pat išlieka dideli mirtingumo nuo kraujotakos, piktybinių navikų, išorinių mirties priežasčių rodikliai.

Galima pasidžiaugti, jog per 2019 m. žymiai sumažėjo licencijų skaičius verstis mažmenine prekyba tiek tabako, tiek alkoholio gaminiais. Tai reiškia, jog mažesnis prieinamumas turės įtakos mažesniai sergamumui ligomis, kurioms atsirasti turi įtakos alkoholio ar tabako vartojimas.

2019 METŲ PRIENŲ R. SVEIKATOS IR SU SVEIKATA SUSIJUSIŲ RODIKLIŲ PROFILIS

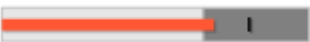
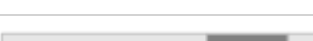
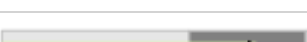
Pirmame lentelės stulpelyje pateikiami pagrindinio sąrašo rodikliai suskirstyti pagal Lietuvos sveikatos programoje numatomus įgyvendinti tikslus ir uždavinius. Antrajame stulpelyje – rodiklio tendencijos, trečiajame stulpelyje – savivaldybės rodiklis 2019 m., ketvirtajame stulpelyje – savivaldybės absoliutus skaičius, penktajame – savivaldybės rodiklių 3 metų vidurkis, šeštajame – savivaldybės santykis su Lietuva, septintajame – rodiklio reikšmė Lietuvoje, aštuntajame – blogiausia reikšmė nagrinėjamose Lietuvos savivaldybėse, devintame – pateikiama linija nurodo rodiklio reikšmės vietą tarp savivaldybių pagal kvantilius (reikšmės savivaldybėje santykis su Lietuvos vidurkio reikšme ir savivaldybės rodiklio vietos tarp visų savivaldybių pavaizdavimas pagal „šviesoforo“ principą), dešimtame – geriausia reikšmė nagrinėjamose Lietuvos savivaldybėse.

1 lentelė. 2019 Prienų r. savivaldybės sveikatos ir su sveikata susijusių rodiklių profilis

Rodiklio pavadinimas	Savivaldybės reikšmės							Lietuvos reikšmės	
	Tend.	Rod.	Kiekis	3 metų vidurkis	Sant.	Rod.	Blog.	Sritis	Ger.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Strateginis tikslas									
Vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė, kai amžius 0 (HI skaičiavimai)	➡	74.7	75	75.2	0.98	76.5	70.7		79.1
Išvengiamas mirtingumas proc.	➡	29.7	139	28.8	0.93	31.8	40.3		22.1
1 tikslas. Sukurti saugesnę socialinę aplinką, mažinti sveikatos netolygumus ir socialinę atskirtį									
1.1. Sumažinti skurdo lygį ir nedarbą									
Savižudybių sk. (X60-X84) 100 000 gyv.	➡	46.2	12	35.4	1.97	23.5	97.8		0.0
SMR nuo tyčinio savęs žalojimo (X60-X84) 100 000 gyv.	⬇	40.8	12	32.6	1.77	23.0	119.4		0.0
Bandymų žudytis skaičius (X60–X64, X66–X84) 100 000 gyventojų	⬇	15.4	4	21.5	0.42	37.1	121.4		3.0
Mokyklinio amžiaus vaikų, nesimokančių mokyklose, skaičius 1 000 moksł.	⬇	45.7	131	45.0	0.90	50.5	173.3		27.4
Ilgalaikio nedarbo lygis, darbo jėgos %	⬆	2.4	381	2.3	1.26	1.9	6.4		0.3
Gyv. skaičiaus pokytis 1000 gyv.	⬇	-11.8	-306	-1.3	0.0	0.0	-34.8		28.4
1.2. Sumažinti socialinę ekonominę gyventojų diferenciaciją šalies ir bendruomenių lygmeniu									
Mirtingumas nuo išorinių priežasčių (V00-Y98) 100 000 gyv.	⬇	107.9	28	125.2	1.26	85.7	195.5		28.6
SMR nuo išorinių priežasčių (V00-Y98) 100 000 gyv.	⬇	102.7	28	117.4	1.23	83.6	215.7		20.9

Rodiklio pavadinimas	Savivaldybės reikšmės							Lietuvos reikšmės	
	Tend.	Rod.	Kiekis	3 metų vidurkis	Sant.	Rod.	Blog.	Sritis	Ger.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Mokinių, gaunančių nemokamą maitinimą, sk. 1000 moksl.	↓	244.6	711	240.5	1.67	146.6	350.4		42.0
Socialinės pašalpos gavėjų sk. 1000 gyv.	↓	31.4	816	33.4	1.36	23.1	81.9		1.7
Sergamumas tuberkulioze (A15-A19) 10 000 gyv.	→	3.1	8	3.4	1.00	3.1	8.0		0.0
2 tikslas. Sukurti sveikatai palankią fizinę darbo ir gyvenamąją aplinką									
2.1. Kurti saugias darbo ir sveikas buitines sąlygas, didinti prekių ir paslaugų vartotojų saugumą									
Asmenų, žuvusių ar sunkiai sužalotų darbe, sk. 10 000 gyv.	↑	0.6	1	0.2	0.60	1.0	2.9		0.0
Traumų dėl nukritimų (W00–W19) 65+ m. amžiaus grupėje sk. 10 000 gyv.	↓	99.3	60	130.4	0.68	145.7	197.2		92.6
Asmenų, pirmą kartą pripažintų neįgaliais, sk. 10 000 gyv.	→	63.0	98	72.9	1.02	61.6	146.4		42.2
Sergamumas žarnyno infekcinėmis ligomis (A00-A08) 10 000 gyv.	→	33.5	87	35.4	0.65	51.6	139.3		12.8
Naujai susirgusių žarnyno infekcinėmis ligomis (A00-A08) asmenų skaičius 10 000 gyv.	↓	48.5	126	54.5	0.61	79.5	679.8		0.0
2.2. Kurti palankias sąlygas saugiai leisti laisvalaikį									
Mirtingumas nuo paskendimo (W65-W74) 100 000 gyv.	↑	7.7	2	5.7	1.57	4.9	24.2		0.0
SMR nuo paskendimo (W65-W74) 100 000 gyv.	↑	7.7	2	5.9	1.60	4.8	25.2		0.0
Mirtingumas nuo nukritimo (W00-W19) 100 000 gyv.	→	7.7	2	20.2	0.50	15.5	73.3		0.0
SMR nuo nukritimo (W00-W19) 100 000 gyv.	→	8.5	2	18.8	0.56	15.2	123.5		0.0
2.3. Mažinti avaringumą ir traumų kelių eismo įvykiuose skaičių									
Mirtingumas transporto įvykiuose (V00-V99) 100 000 gyv.	↓	11.6	3	5.7	1.51	7.7	48.5		0.0
SMR transporto įvykiuose (V00-V99) 100 000 gyv.	↓	11.7	3	5.9	1.54	7.6	58.9		0.0
Pėsčiųjų mirtingumas nuo transporto įvykių (V00-V09) 100 000 gyv.	–	0.0	0	0.0	0.00	2.3	13.5		0.0
Pėsčiųjų standartizuotas mirtingumas nuo transporto įvykių (V00-V09) 100 000 gyv.	–	0.0	0	0.0	0.00	2.2	11.4		0.0
Traumų dėl transporto įvykių (V00-V99) sk. 10 000 gyv.	→	5.0	13	4.6	0.75	6.7	16.4		0.9
2.4. Mažinti oro, vandens ir dirvožemio užterštumą, triukšmą									
Į atmosferą iš stacionarių taršos šaltinių išmestų teršalų kiekis, tenkantis 1 kv. km	↑	120.1	120	120.1	0.12	969.6	34386.4		29.7

Rodiklio pavadinimas	Savivaldybės reikšmės					Lietuvos reikšmės				
	Tend.	Rod.	Kiekis	3 metų vidurkis	Sant.	Rod.	Blog.	Sritis	Ger.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
Viešai tiekiamo geriamojo vandens prieinamumas vartotojams (proc.)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Nuotekų tvarkymo paslaugų prieinamumas vartotojams (proc.)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
3 tikslas. Formuoti sveiką gyvenimą ir jos kultūrą										
3.1. Sumažinti alk. gėrimų, tabako, neteisėtą narkotinių ir psich. medžiagų vartojimą ir prieinamumą										
Mirtingumas nuo narkotikų sąlygotų priežasčių 100 000 gyv.	↑	3.9	1	1.2	1.34	2.9	12.6		0.0	
SMR nuo narkotikų sąlygotų priežasčių 100 000 gyv.	↑	3.8	1	1.3	1.27	3.0	16.2		0.0	
Mirtingumas nuo alkoholio sąlygotų priežasčių 100 000 gyv.	↓	19.3	5	24.0	0.97	19.9	79.5		0.0	
SMR nuo alkoholio sąlygotų priežasčių 100 000 gyv.	↓	18.2	5	24.8	0.95	19.2	71.4		0.0	
Nusikaltamos veikos, susijusios su narkotikais 100 000 gyv.	↑	7.8	8	23.0	0.11	74.1	352.2		0.0	
Gyv. sk., tenkantis 1 tabako licencijai	→	159.3	25959	122.4	0.80	199.2	70.1		395.0	
Gyv. sk., tenkantis 1 alkoholio licencijai	↑	156.4	25959	141.2	0.91	171.3	49.9		374.3	
3.2. Skatinti sveikos mitybos įpročius										
Kūdikių, žindyti išimtinai krūtimi iki 6 mėn. amžiaus, dalis (proc.)	↓	19.2	33	26.4	0.51	37.8	6.6		62.1	
4 tikslas. Užtikrinti kokybišką ir efektyvią sveikatos priežiūrą, orientuotą į gyventojų poreikius										
4.1. Užtikrinti sveikatos sistemos tvarumą ir kokybę, plėtojant sveikatos technologijas, kurių efektyvumas pagrįstas mokslo įrodymais										
Išvengiamų hospitalizacijų (IH) sk. 1 000 gyv.	→	36.1	936	38.7	1.15	31.4	56.8		15.5	
IH dėl cukrinio diabeto sk. 18+ m. 1 000 gyv.	↑	8.2	178	8.6	1.17	7.0	10.5		3.4	
4.2. Plėtoti sveikatos infrastruktūrą ir gerinti sveikatos priežiūros paslaugų kokybę, saugą, prieinamumą ir į pacientą orientuotą sveikatos priežiūrą										
Slaugytojų, tenkančių vienam gydytojui, sk.	→	2.2	128	2.2	1.29	1.7	1.1		6.0	
Šeimos gydytojų sk. 10 000 gyv.	↑	10.1	26	10.4	1.40	7.2	2.5		13.8	
Apsilankymų pas gydytojus sk. 1 gyv.	→	9.4	243178	9.5	1.03	9.1	11.2		6.4	
Sergamumas vaistams atsparia tuberkulioze (A15-A19) (visi) 10 000 gyv. (TB registro duomenys)	→	0.8	2	0.5	1.33	0.6	1.4		0.0	
Sergamumas vaistams atsparia tuberkulioze (A15-A19) 100 000 gyv. (TB registro duomenys)	→	0.4	1	0.3	1.33	0.3	1.3		0.0	
Sergamumas ŽIV ir LPL (B20-B24, Z21, A50-A54, A56) 10 000 gyv. (ULACduomenys)	↑	0.8	2	1.0	0.40	2.0	4.9		0.0	

Rodiklio pavadinimas	Savivaldybės reikšmės							Lietuvos reikšmės	
	Tend.	Rod.	Kiekis	3 metų vidurkis	Sant.	Rod.	Blog.	Sritis	Ger.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
4.3. Pagerinti motinos ir vaiko sveikatą									
Kūdikių mirtingumas 1000 gyvų gimusių	➡	5.2	1	2.5	1.58	3.3	16.7		0.0
2 m. vaikų tymų, epideminio parotito, raudonukės (1 dozė) skiepijimo apimtys, %	➡	88.4	175	89.2	0.95	92.9	86.4		100.0
1 m. vaikų difterijos, stabligės, kokliušo, poliomielito, Haemophilus influenzae B skiepijimo apimtys (3 dozės), %	➡	92.1	175	90.9	1.00	91.9	66.7		100.0
Vaikų (6-14 m.) dalis, dalyvavusi dantų dengimo silantinėmis medžiagomis programoje, %	⬇	12.4	225	20.1	0.83	15.0	1.6		57.0
Vaikų, neturinčių ęduonies pažeistų, plombuotų ir išrautų dantų, dalis (proc.)	⬆	17.2	334	12.9	0.83	20.7	9.8		32.3
Paauglių (15–17 m.) gimdymų sk. 1000 15-17 m. moterų	—	0.0	0	4.8	0.00	3.9	14.0		0.0
4.4. Stiprinti lėtinių neinfekcinių ligų prevenciją ir kontrolę									
Mirtingumas nuo kraujotakos sist. ligų (I00-I99) 100 000 gyv.	⬇	1047.8	272	1138.2	1.40	748.0	1466.6		400.8
SMR nuo kraujotakos sist. ligų (I00-I99) 100 000 gyv.	➡	813.0	272	892.6	1.11	733.0	1467.1		575.7
Mirtingumas nuo piktybinių navikų (C00-C96) 100 000 gyv.	➡	377.5	98	340.5	1.31	287.8	439.9		199.4
SMR nuo piktybinių navikų (C00-C96) 100 000 gyv.	➡	327.7	85	290.6	1.20	273.5	366.2		210.0
Mirtingumas nuo cerebrovaskulinių ligų (I60-I69) 100 000 gyv	➡	231.1	60	237.2	1.31	176.1	568.2		28.6
SMR nuo cerebrovaskulinių ligų (I60-I69) 100 000 gyv	➡	168.2	60	185.7	0.98	172.4	455.9		48.1
Sergamumas II tipo cukriniu diabetu (E11) 10 000 gyv.	⬆	59.7	155	53.4	0.98	61.2	106.8		29.4
Tikslinės populiacijos dalis %, 2 metų bėgyje dalyvavusi krūties vėžio programoje	⬆	34.7	1402	32.8	0.66	52.9	18.4		73.2
Tikslinės populiacijos dalis %, 3 metų bėgyje dalyvavusi gimdos kaklelio programoje	➡	51.0	2900	51.7	0.90	56.4	31.3		78.8
Tikslinės populiacijos dalis %, 2 metų bėgyje dalyvavusi storosios žarnos vėžio programoje	⬆	42.9	3835	41.9	0.76	56.3	32.3		69.4
Tikslinės populiacijos dalis %, dalyvavusi ŠKL programoje	⬆	36.7	2150	33.7	0.76	48.2	28.2		66.3

Atsižvelgiant į LSS išskeltus uždavinius tikslams pasiekti bei remiantis lentelėje pateiktomis rodiklių reikšmėmis, matoma, kad:

1.1. Uždavinio „**sumažinti skurdo lygį ir nedarbą**“ rodikliai Prienų rajono savivaldybėje labai nesiskiria nuo Lietuvos vidurkio, tačiau labiausiai išsiskiria *savižudybių skaičius 100 000 gyv.*

1.2. Uždavinio „**sumažinti socialinę ekonominę gyventojų diferenciaciją šalies ir bendruomenių lygmeniu**“ rodikliai daugeliu atvejų yra blogesni už Lietuvos vidurkį.

2.1. Uždavinio „**kurti sveikas ir saugias darbo bei buities sąlygas, didinti prekių ir paslaugų vartotojų saugumą**“ rodikliai yra geresni už Lietuvos vidurkį.

2.2. Uždavinio „**kurti sveikas ir palankias sąlygas saugiai leisti laisvalaikį**“ rodikliai žymiai skiriasi nuo Lietuvos rodiklio, labiausiai į gerąją pusę išsiskiria *mirtingumo nuo nukritimo rodiklis 100 000 gyv.*

2.3. Uždavinio „**mažinti avaringumą ir traumų kelių eismo įvykiuose skaičių**“ rodikliai daugeliu atvejų yra geresni už Lietuvos vidurkį, išskyrus *mirtingumo transporto įvykiuose 100 000 gyv. rodiklį.*

2.4. Uždavinio „**mažinti aplinkos užterštumą, triukšmą**“ rodiklis daug kartų geresnis už Lietuvos.

3.1. Uždavinio „**sumažinti alkoholinių gėrimų, tabako vartojimą, neteisėtą narkotinių ir psichotropinių medžiagų vartojimą ir prieinamumą bei azartinių lošimų, kompiuterinių žaidimų ir pan. prieinamumą**“ rodikliai panašūs kaip Lietuvos, tik žymiai į blogąją pusę išsiskiria *mirtingumo nuo narkotikų sąlygotų priežasčių 100 000 gyv. rodiklis.*

3.2. Uždavinio „**skatinti sveikos mitybos įpročius**“ rodiklis mažesnis, lyginant su Lietuvos vidurkiu.

4.1. Uždavinio „**užtikrinti sveikatos sistemos tvarumą ir kokybę, plėtojant sveikatos priežiūros technologijas, kurių efektyvumas pagrįstas mokslo įrodymais**“ rodikliai nežymiai didesni už Lietuvos vidurkį į blogesnę pusę.

4.2. Uždavinio „**plėtoti sveikatos infrastruktūrą ir gerinti sveikatos priežiūros paslaugų kokybę, saugą, prieinamumą ir į pacientą orientuotą sveikatos priežiūrą**“ rodikliai panašūs į Lietuvos vidurkį, labiau išsiskiria *šeimos gydytojų skaičius 10 000 gyv. rodiklis.*

4.3. Uždavinio „**gerinti motinos ir vaiko sveikatą**“ rodikliai blogesni, lyginant su Lietuvos rodikliu, ryškiausiai į gerąją pusę išsiskiria *paauglių (15–17 m.) gimdymų sk. 1000 15–17 m. moterų rodiklis*, o į blogąją pusę – 2 m. vaikų tymų, epideminio parotito, raudonukės (1 dozė) skiepavimo apimčių ir vaikų (6–14 m.), dalyvavusių dantų dengimo silantinėmis medžiagomis programoje, dalies rodikliai.

4.4. Uždavinio „**stiprinti lėtinių neinfekcinių ligų prevenciją ir kontrolę**“ dauguma rodiklių panašūs į Lietuvos vidurkį, labiausiai į blogesnę pusę išsiskiria *mirtingumo nuo kraujotakos sistemos ligų rodiklis 100 000 gyv.*, tačiau Prienų r. gyventojų dalyvavimo tikslinėse prevencinėse programose rodikliai, lyginant su Lietuvos vidurkiu, yra mažesni.

Remiantis lentelėje pateiktais rodikliais ir įvertinus savivaldybės rodiklio santykį su Lietuvos vidurkiu, matoma, jog:

1. 16 rodiklių reikšmės yra geresnės už Lietuvos vidurkį (žalioji zona):

- a) Šeimos gydytojų sk. 10 000 gyv.
- b) Slaugytojų, tenkančių vienam gydytojui, sk.
- c) Išvengiamas mirtingumas proc.
- d) Mokyklinio amžiaus vaikų, nesimokančių mokyklose, skaičius 1 000 moksl.
- e) Bandymų žudyti skaičius (X60–X64, X66–X84) 100 000 gyv.
- f) Asmenų, žuvusių ar sunkiai sužalotų darbe, sk. 10 000 gyv.
- g) Traumų dėl nukritimų (W00–W19) 65+ m. amžiaus grupėje sk. 10 000 gyv.
- h) Sergamumas žarnyno infekcinėmis ligomis (A00–A08) 10 000 gyv.
- i) Naujai susirgusių žarnyno infekcinėmis ligomis (A00–A08) asmenų skaičius 10 000 gyv.
- j) Sergamumas II tipo cukriniu diabetu (E11) 10 000 gyv.
- k) Mirtingumas nuo nukritimo (W00–W19) 100 000 gyv.
- l) Pėsčiųjų mirt. nuo transporto įvykių (V00–V09) 100 000 gyv.
- m) Traumų dėl transporto įvykių (V00–V99) sk. 10 000 gyv.
- n) Į atmosferą iš stacionarių taršos šaltinių išmestų teršalų kiekis, tenkantis 1 kv. km
- o) Sergamumas ŽIV ir LPL (B20–B24, Z21, A50–A54, A56) 10 000 gyv.
- p) Paauglių (15–17 m.) gimdymų sk. 1000, 15–17 m. moterų.

2. 27 rodiklių reikšmės yra prastesnės nei Lietuvos vidurkis (raudonoji zona):

- a) Savižudybių sk. (X60–X84) 100 000 gyv.
- b) 2 m. vaikų tymų, epideminio parotito, raudonukės (1 dozė) skiepavimo apimtys, %
- c) Kūdikių, žindyti išimtinai krūtimi iki 6 mėn. amžiaus, dalis (proc.)
- d) Kūdikių mirtingumas 1000 gyvų gimusių kūdikių.
- e) Mirtingumas nuo paskendimo (W65–W74) 100 000 gyv.
- f) Mirtingumas transporto įvykiuose (V00–V99) 100 000 gyv.
- g) Mirtingumas nuo kraujotakos sistemos ligų (I00–I99) 100 000 gyv.
- h) Mirtingumas nuo narkotikų sąlygotų priežasčių 100 000 gyv.
- i) Sergamumas vaistams atsparia tuberkulioze (A15–A19) (visi) 10 000 gyv.
- j) Mirtingumas nuo piktybinių navikų (C00–C96) 100 000 gyv.
- k) Mirtingumas nuo cerebrovaskulinių ligų (I60–I69) 100 000 gyv.
- l) Mirtingumas nuo išorinių priežasčių (V00–Y98) 100 000 gyv.
- m) Išvengiamų hospitalizacijų (IH) dėl cukrinio diabeto sk. 18+ m. 1 000 gyv.
- n) Išvengiamų hospitalizacijų (IH) sk. 1 000 gyv.
- o) Apsilankymų pas gydytojus sk. 1 gyv.
- p) Asmenų, pirmą kartą pripažintų neįgaliais, sk. 10 000 gyv.
- q) Gyventojų skaičius, tenkantis 1 alkoholio licencijai.
- r) Tikslinės populiacijos dalis %, 3 metų bėgyje dalyvavusi gimdos kaklelio programoje.
- s) Mokinių dantų ėduonies intensyvumo indeksas.
- t) Gyventojų skaičius tenkantis 1 tabako licencijai.
- u) Vaikų (6–14 m.) dalis, dalyvavusi dantų dengimo silantinėmis medžiagomis programoje, %.
- v) Tikslinės populiacijos dalis %, 2 metų bėgyje dalyvavusi storosios žarnos vėžio programoje.
- w) Tikslinės populiacijos dalis %, dalyvavusi ŠKL programoje.
- x) Tikslinės populiacijos dalis %, 2 metų bėgyje dalyvavusi krūties vėžio programoje.
- y) Nusikalstamos veikos, susijusios su narkotikais 100 000 gyv.
- z) Gyventojų skaičiaus pokytis 1000 gyv.

Kiti rodikliai patenka į Lietuvos vidurkį atitinkančių kvintilių grupę (geltonoji zona).

SAVIVALDYBĖS PRIORITETINIŲ PROBLEMŲ ANALIZĖ

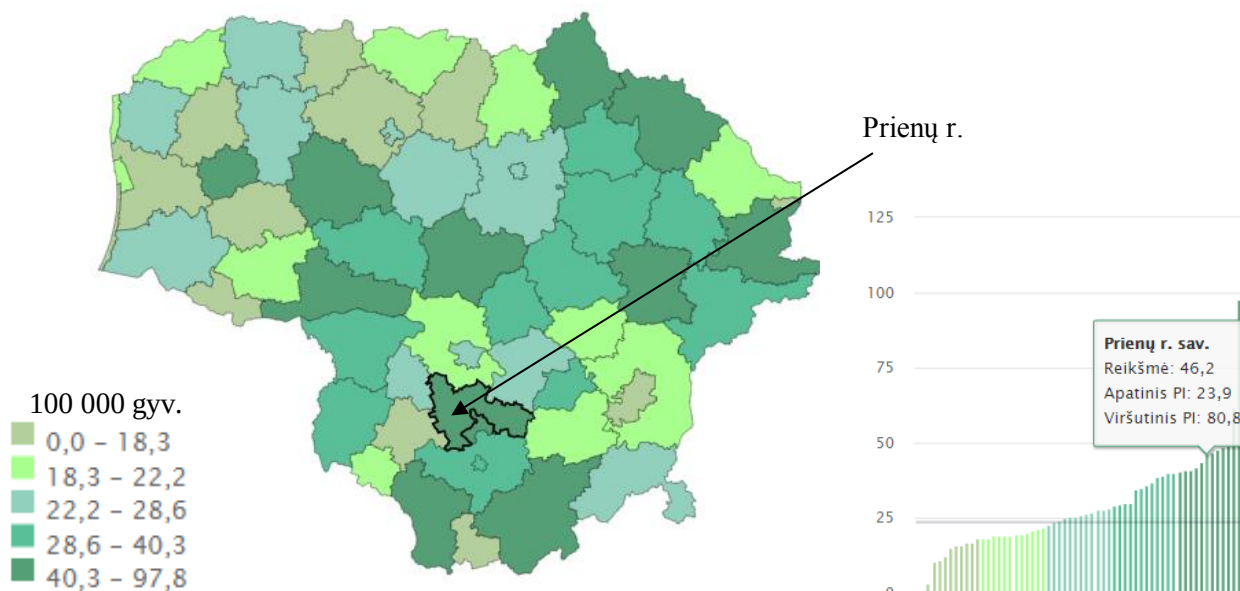
2019 metų išsamesnei analizei iš 1 lentelėje pateiktų PRS rodiklių reikšmių, atsižvelgiant į santykį su Lietuva, Prienų rajone pasirinkti rodikliai yra:

1. Savižudybių skaičius (X60-X84) 100 000 gyv.
2. 2 m. vaikų tymų, epideminio parotito, raudonukės (1 dozė) skiepavimo apimtys, %
3. Kūdikių, žindytų išimtinai krūtimi iki 6 mėn. amžiaus, dalis (proc.).

1. Prioritetinė problema. Savižudybių skaičius (X60-X84) 100 000 gyv.

Pasaulyje per metus nusižudo apie milijoną žmonių arba kas 40 sek. pasaulyje nusižudo vienas žmogus. Lietuvoje, pasikeitus socialinėms ir ekonominėms sąlygoms, tam tikros žmonių grupės jaučiasi nesaugios, joms sunku prisitaikyti prie šiuolaikinio gyvenimo tempo bei socialinių, ekonominių ir politinių pokyčių.

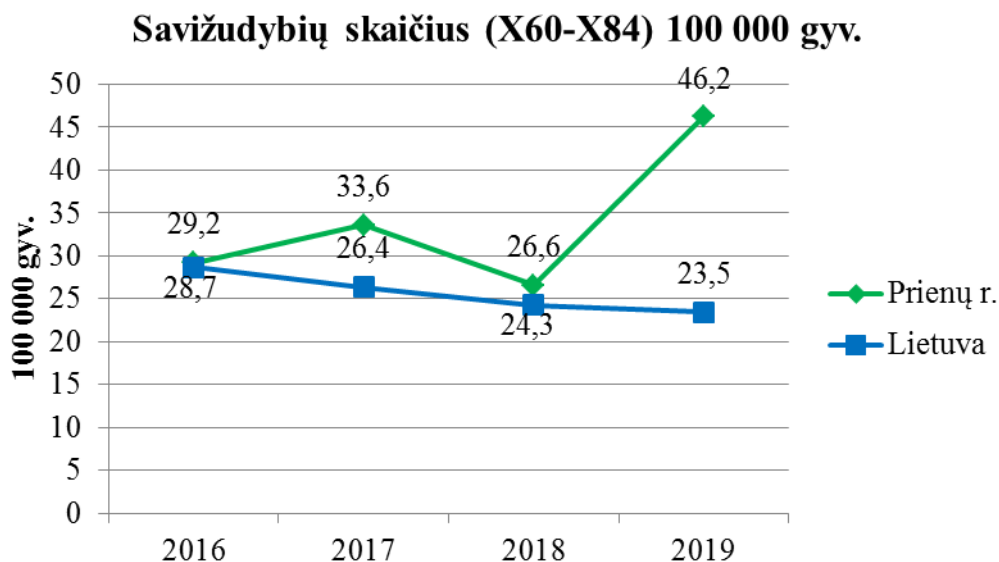
Savižudybė – ilgalaikis procesas, nulemtas daugelio dvasinių, psichologinių, socialinių, psichopatinių veiksnių. Tai valingas, paties žmogaus atliktas gyvybei grėsmingas veiksmas, sukeliantis mirtį. Savižudybių problema vis dar aktuali ir opi beveik visose savivaldybėse. Lyginant 4 metų laikotarpį, matyti, kad savižudybių skaičius Lietuvoje, pradedant nuo 2016 m., nors ir labai neženkliai, tačiau kiekvienais metais linkęs mažėti. Tačiau analizuojant mirtingumą nuo savižudybių Prienų r. savivaldybėje nuo 2016 m. išlieka panašus iki 2019 m. imtinai (2 pav.).

2 pav. Savižudybių skaičiaus (X60-X84) rodiklio 100 000 gyv. kartograma
(Šaltinis Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema)

Savižudybių skaičiaus rodiklis Prienų rajone 2019 m. siekė 46,2/100 000 gyv. (absoliutus skaičius – 12 atvejų), o šalies vidurkis 2019 m. buvo 23,5/100 000 gyv. (absoliutus skaičius – 657

atvejai). Pagal šį rodiklį Prienų rajono savivaldybė patenka tarp 12 savivaldybių, kuriose situacija yra blogiausia, lyginant su šalies vidurkiu, ir santykis su Lietuvos vidurkiu yra 1,97. Prienų rajono savivaldybėje pagal lytį visi nusižudę buvo vyrai, kurių po lygiai pasiskirstė pagal gyvenamą vietą (3 pav.).

3 pav. Savižudybių skaičiaus (X60-X94) rodiklis 100 000 gyv.

Lietuvoje ir Prienų r. 2016–2019 m.

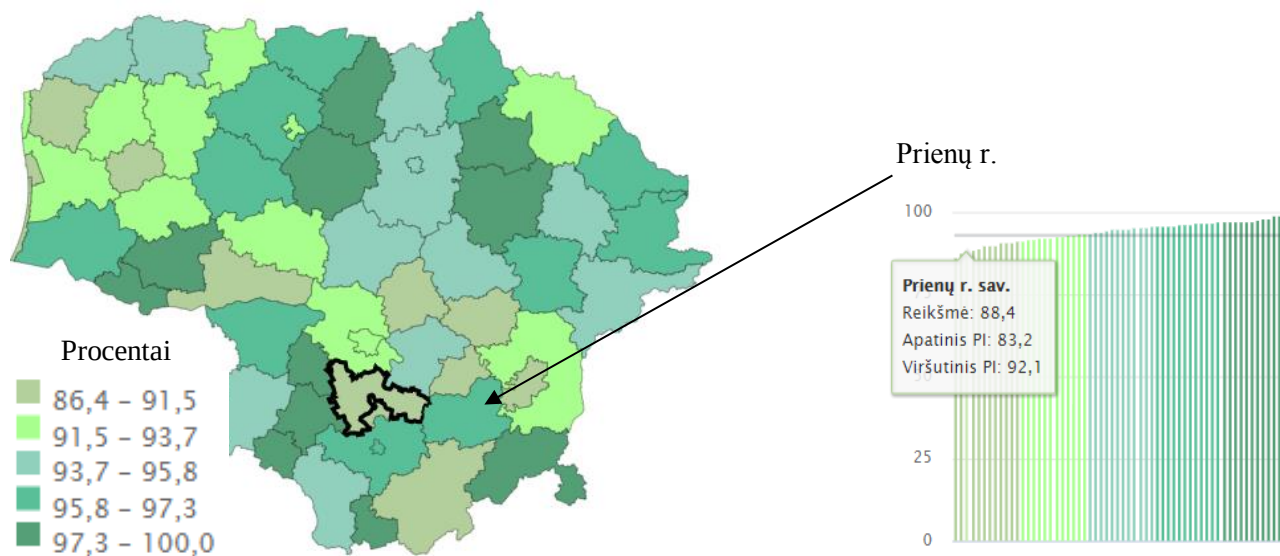
(Šaltinis Higienos instituto Sveikatos informacijos centro
Mirties atvejų ir jų priežasčių valstybės registras)

2. Prioritetinė problema. 2 m. vaikų tymų, epideminio parotito, raudonukės (1 dozė) skiepijimo apimtys, %.

Užkrečiamosios ligos – viena svarbiausių visuomenės sveikatos bei asmens problemų visame pasaulyje. Skiepijimas yra ekonomiškai veiksmingiausia intervencija į visuomenės sveikatą ir yra viena iš užkrečiamųjų ligų kontrolės prioritetinių priemonių. Siekiant užtikrinti vaikų profilaktinių skiepijų tęstinumą bei kontroliuoti užkrečiamųjų ligų epidemiologinę situaciją, Lietuvoje yra patvirtintas vaikų profilaktinių skiepijų kalendorius. Pagal šį kalendorių naujagimiai, kūdikiai ir vaikai valstybės lėšomis skiepijami nuo 14 vakcinomis valdomų užkrečiamųjų ligų. PSO duomenimis, skiepijimo mastas, leidžiantis valdyti užkrečiamąsias ligas, yra ne mažiau kaip 90–95 proc. paskiepytų vaikų.

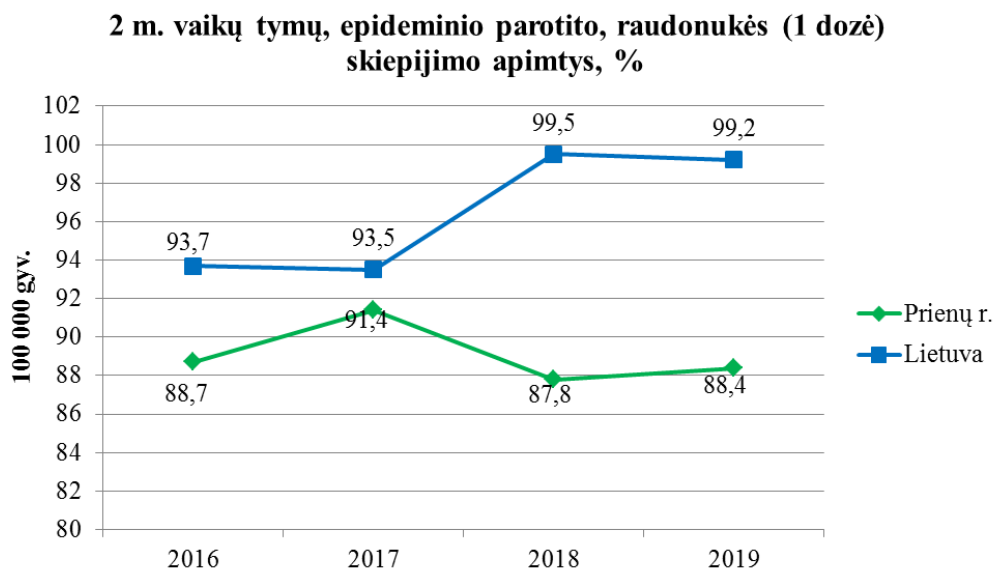
2019 m. iš viso MMR vakcina (nuo tymų, epideminio parotito ir raudonukės) Lietuvoje 1 doze paskiepyti 25698 dvejų metų amžiaus vaikai. Tai sudarė 99,2 proc., tačiau 100 proc. pasiekė tik viena Druskininkų savivaldybė, virš 99 proc. siekė – Tauragės ir Pagėgių savivaldybių rodikliai.

Pagal šį rodiklį Prienų rajono savivaldybė patenka tarp 12 savivaldybių, kuriose situacija yra blogiausia, lyginant su šalies vidurkiu, ir santykis su Lietuvos vidurkiu yra 0,76(4 pav.).

4 pav. 2 m. vaikų tymų, epideminio parotito, raudonukės (1 dozė) skiepavimo apimčių, %
kartograma
(Šaltinis Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema)

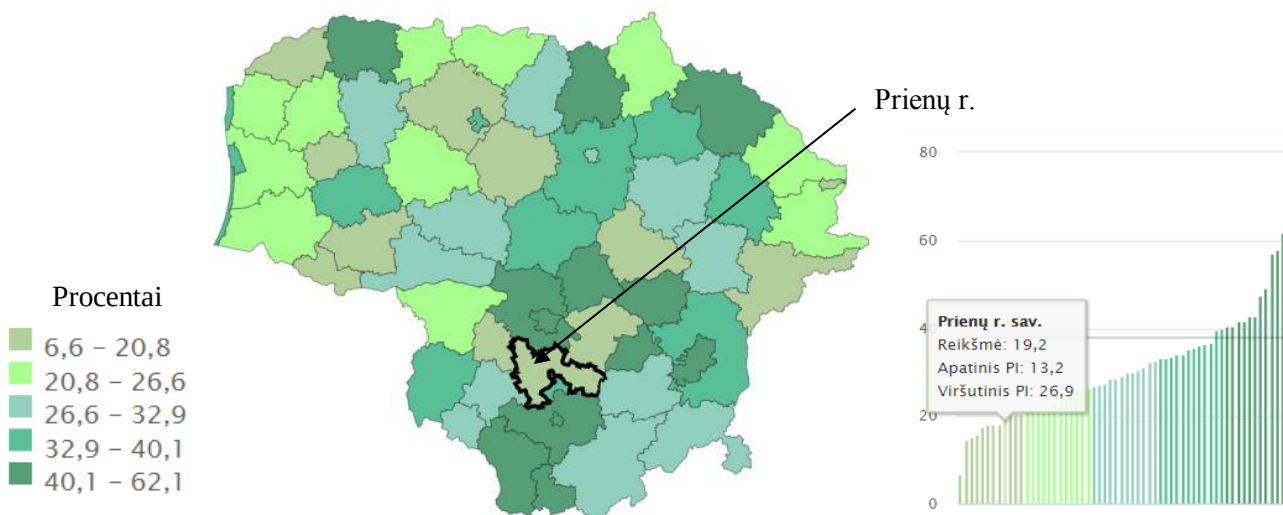
Stebint 2 metų amžiaus vaikų MMR mažėjančias skiepavimo apimtis Lietuvoje, Prienų rajone taip pat šios skiepavimo apimtys mažėja – 2019 m. – 88,4 proc. (absoliutus skaičius – 175), (2018 m. – 87,8 proc., kai absoliutus skaičius – 208) (5 pav.).

5 pav. 2 m. vaikų tymų, epideminio parotito, raudonukės (1 dozė) skiepavimo apimtys, %
Lietuvoje ir Prienų r. 2016–2019 m.
(Šaltinis Užkrečiamųjų ligų ir AIDS centras)

3. Prioritetinė problema. Kūdikių, žindytų išimtinai krūtimi iki 6 mėn. amžiaus, dalis (proc.)

Dėl teigiamo poveikio ir kūdikio (vaiko iki 1 m. amžiaus), ir motinos sveikatai PSO rekomenduoja kūdikius iki 6 mėn. maitinti vien tik motinos pienu. Kūdikių žindymas siejamas ne tik su geresniais fizinės sveikatos rodikliais, mažesniu sergamumu, bet ir su geresne žindomų kūdikių pažintinių gebėjimų raida geresniais prieraišumo santykiais, kurie, savo ruožtu, susiję su geresne psichosocialine vaiko raida. 2019 m. vaikų, per metus sulaukusių vienerių metų, buvo apie 24555. Apie trečdalis jų (9 294 kūdikiai) iki 6 mėn. maitinti išimtinai tik motinos pienu. Visagino sav., Skuodo rajono, Švenčionių rajono, Rietavo sav. ir Radviliškio rajono savivaldybėse gyvenantys kūdikiai buvo maitinami motinos pienu trumpiausiai, tai yra šiose savivaldybėse tik 10–17 proc. kūdikių žindyti iki 6 mėn. Pagal šį rodiklį Prienų rajono savivaldybė patenka tarp 12 savivaldybių, kuriose situacija yra blogiausia (raudonoji zona), lyginant su šalies vidurkiu, nuo kurio atsilieka, ir santykis su Lietuvos vidurkiu yra 0,51 (6 pav.).

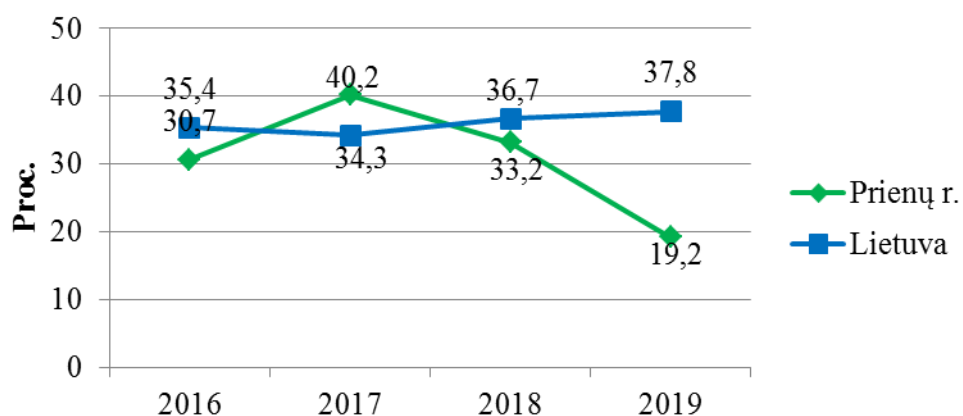

6 pav. Kūdikių, išimtinai žindytų iki 6 mėn. amžiaus, dalies (proc.) kartograma

(Šaltinis Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema)

Prienų rajone keletą metų iš eilės kūdikių, išimtinai žindytų iki 6 mėn. amžiaus, rodiklis žymiai mažėja. 2016 m. Prienų rajone kūdikių, išimtinai žindytų iki 6 mėn. amžiaus, buvo 30,7 proc., 2017 m. šis skaičius pakilo iki 40,2 proc. 2018 m. žindytų kūdikių procentas vėl nukrito iki 33,2 proc., o 2019 m. duomenimis (absolūtus skaičius – 33), Prienų rajone buvo jau 19,2 proc. kūdikių, išimtinai maitintų tik motinos pienu iki 6 mėn. amžiaus (7 pav.).

**Kūdikių, žindyčių išimtinai krūtimi iki 6 mėn.
amžiaus, dalis (proc.)**

7 pav. Kūdikių, žindyčių išimtinai krūtimi iki 6 mėn. amžiaus, dalis (proc.)

Lietuvoje ir Prienų rajone 2016–2019 m.

(Šaltinis Higienos instituto Sveikatos informacijos centras)

GYVENSENOS STEBĖSENOS RODIKLIAI

2020 m. mokyklinio amžiaus vaikų gyvenosenos tyrimo rezultatai Prienų rajone

2020 metais visose Lietuvos savivaldybėse buvo atliktas mokyklinio amžiaus 5, 7 ir 9 (I gimnazijos) klasių mokinių gyvenosenos tyrimas. Tyrimas atliktas įgyvendinant sveikatos apsaugos ministro įsakymą, įtvirtinantį periodinius gyvenosenos tyrimus kaip visuomenės sveikatos stebėsenos elementus.

Tyrimas atskleidė esamą mokyklinio amžiaus vaikų gyvenosenos situaciją atskirose savivaldybėse ir bendrai Lietuvoje, pateikiant įrodymus kryptingam sveikatą stiprinančios veiklos planavimui konkrečioje savivaldybėje, o ateityje atlikus daugiau pakartotinių tyrimų bus galima stebėti rodiklių pokyčius.

Tyrimas atliktas vadovaujantis Higienos instituto (toliau – HI) parengta gyvenosenos tyrimų organizavimo ir vykdymo metodika. Anketinei apklausai naudotas su Sveikatos apsaugos ministerija suderintas standartizuotas klausimynas.

Vaikų gyvenosenos stebėsenos rodikliai suskirstyti į 3 grupes:

- ✓ laimingumas, sveikatos ir išvaizdos vertinimas;
- ✓ sveikatos elgsena (fizinis aktyvumas, pasyvus laisvalaikis ir mitybos įpročiai, burnos higiena);
- ✓ rizikingas elgesys (tabako, elektroninių cigarečių rūkymas, alkoholio, narkotinių medžiagų vartojimas, patyčios ir saugumas kelyje, namuose bei mokykloje).

2020 m. mokyklinio amžiaus vaikų gyvenosenos tyrimo duomenų bazę sudarė 35 473 respondentų užpildytos anketos, iš kurių 571 anketą užpildė Prienų rajono moksleiviai, iš jų 208 buvo 5 kl. mokiniai, 167 – 7 kl. mokiniai, 190 – 9 arba I gimnazijos klasės mokiniai.

Spalvinis žymėjimas lentelėje rodo situacijos gerėjimą (duomenys lyginti su 2016 m. atliktu vaikų gyvenosenos tyrimo rezultatais) – žalia spalva, blogėjimą – raudona spalva, jei pokyčio nėra – geltona spalva.

2 lentelė. Vaikų gyvenosenos tyrimo rezultatai

Rodiklio pavadinimas	Savivaldybės rodiklio reikšmė	Lietuvos rodiklio reikšmė	Santykis savivaldybė/ Lietuva
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie jaučiasi labai laimingi arba pakankamai laimingi galvodami apie savo dabartinį gyvenimą, dalis (proc.)	76,0 	73,2	1,04
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie savo sveikatą vertina puikiai arba gerai, dalis (proc.)	79,5 	79,8	1,00
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie yra patenkinti savo išvaizda, dalis (proc.)	43,9 	40,7	1,08
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie 5 ir daugiau dienų mankštinais ar sportuoja bent 60 minučių (skaičiuojama kartu su fizinio ugdymo pamokomis), dalis (proc.)	37,0 	38,1	0,97

Rodiklio pavadinimas	Savivaldybės rodiklio reikšmė	Lietuvos rodiklio reikšmė	Santykis savivaldybės/ Lietuva
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie kasdien ne pamokų metų mankština ar sportuoja bent 60 minučių, dalis (proc.)	16,8	13,6	1,24
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie vidutiniškai 4 ir daugiau valandų per dieną praleidžia prie ekranų (televizoriaus, kompiuterio, planšetės, išmaniojo telefono), dalis (proc.)	21,0	23,3	0,90
Mokyklinio amžiaus vaikų, kasdien valgančių pusryčius, dalis (proc.)	46,6	45,5	1,02
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie bent kartą per dieną valgo vaisius (neskaitant sulčių), dalis (proc.)	34,0	34,7	0,98
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie bent kartą per dieną valgo daržoves (neskaitant bulvių), dalis (proc.)	31,6	32,3	0,98
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie bent kartą per dieną valgo saldumynus, dalis (proc.)	13,9	17,4	0,80
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie bent kartą per dieną geria gazuotus saldžiuosius gėrimus, dalis (proc.)	11,9	10,7	1,11
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie bent kartą per savaitę geria energinius gėrimus, dalis (proc.)	4,7	3,5	1,34
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie papildomai nededa druskos į paruoštą maistą, dalis (proc.)	38,2	36,7	1,04
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie valosi dantis šepetėliu ir pasta dažniau nei kartą per dieną, dalis (proc.)	54,5	57,0	0,96
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie per paskutines 30 dienų bent kartą rūkė tabako gaminius, dalis (proc.)	7,9	7,0	1,13
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie per paskutinius 12 mėnesių bent kartą rūkė tabako gaminius, dalis (proc.)	13,0	12,7	1,02
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie per paskutines 30 dienų bent kartą rūkė elektronines cigaretes ar naudojo panašius elektroninius įtaisus rūkymui, dalis (proc.)	11,4	12,2	0,93
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie per paskutinius 12 mėnesių bent kartą rūkė elektronines cigaretes ar naudojo panašius elektroninius įtaisus rūkymui, dalis (proc.)	19,6	20,1	0,98
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie per paskutines 30 dienų bent kartą vartojo alkoholinius gėrimus, dalis (proc.)	11,1	10,6	1,05
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie per paskutinius 12 mėnesių bent kartą vartojo alkoholinius gėrimus, dalis (proc.)	20,4	21,9	0,93
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie bent kartą per savo gyvenimą vartojo kanapes („žolę“, marihuaną, hašišą), dalis (proc.)	4,9	3,2	1,53
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie bent kartą per savo gyvenimą vartojo kitus narkotikus nei kanapes, dalis (proc.)	2,3	1,8	1,28
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie visada tamsiu paros metu būdami lauke nešioja atšvaitus, dalis (proc.)	27,7	25,6	1,08
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie visada segi saugos diržą važiuodami automobiliu, dalis (proc.)	80,4	80,3	1,00
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie visada dėvi šalną važiuodami dviračiu, dalis (proc.)	9,7	9,3	1,04
Mokyklinio amžiaus vaikų, iš kurių tyčiojosi per paskutinius du mėnesius, dalis (proc.)	32,6	33,0	0,99
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie patys tyčiojosi iš kitų mokinių per paskutinius du mėnesius, dalis (proc.)	23,6	24,9	0,95
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie per paskutines 30 dienų patyrė patyčias per socialinius tinklus, elektroniniu paštu ar telefonu, dalis (proc.)	8,4	9,3	0,90

Rodiklio pavadinimas	Savivaldybės rodiklio reikšmė	Lietuvos rodiklio reikšmė	Santykis savivaldybės/ Lietuva
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie per paskutinius 12 mėnesių patyrė patyčias per socialinius tinklus, elektroniniu paštu ar telefonu, dalis (proc.)	14,7 	16,0	0,92
Mokyklinio amžiaus vaikų, kuriuos per paskutinius 2 mėnesius mušė ar kitaip fiziškai baudė tėvai, dalis, (proc.)	7,5 	8,2	0,91
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie jaučiasi saugūs namų aplinkoje, dalis (proc.)	94,6 	96,2	0,98
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie jaučiasi saugūs mokyklos aplinkoje, dalis (proc.)	86,0 	85,3	1,01

Vykdam tyrimą, Prienų rajone 76 proc. apklaustų mokinių nurodė, jog yra laimingi arba pakankamai laimingi galvodami apie savo dabartinį gyvenimą (Lietuvoje – 73,2 proc.), o savo sveikatą vertina puikiai arba gerai – 79,5 proc. (Lietuvoje – 79,8 proc.).

Didėja mokyklinio amžiaus vaikų, kurie kasdien ne pamokų metų mankština ar sportuoja bent 60 minučių, dalis – 16,8 proc. (Lietuvoje 13,6 proc.) ir mažiau laiko praleidžia prie ekranų (televizoriaus, kompiuterio, planšetės, išmaniojo telefono) – 21 proc. (Lietuvoje – 23,3 proc.).

Sveikatos specialistų teigimu, racionali vaikų mityba – sveikatos pagrindas, turintis įtakos fizinei ir protinei vaikų raidai, imunitetui, darbingumui ir net gyvenimo trukmei. Tikima, kad tvirti sveikos mitybos įpročiai, įgyti, suformuoti vaikystėje ir paauglystėje, išlieka ir turi teigiamą įtaką sveikatai visą likusį gyvenimą. Tyrimas atskleidė, kad mažiau nei pusė (45,5 proc.) Lietuvos apklausos dalyvių kasdien valgo pusryčius, Prienų rajone situacija panaši – 46,6 proc. Tokia dalis 5, 7, 9 kl. moksleivių dieną pradeda nuo pusryčių. Taip pat nustatyta, kad Prienų rajono vaikai per mažai ir per retai valgo daržoves (31,6 proc.) ir vaisius (34 proc.). Beveik 14 proc. rajono vaikų bent kartą per dieną valgo saldumynus, 11,9 proc. bent kartą per dieną geria gazuotus saldžiuosius gėrimus. Padidėjo mokyklinio amžiaus vaikų, kurie valosi dantis šepetėliu ir pasta dažniau nei kartą per dieną, dalis – 54,5 proc. (Lietuvoje – 57 proc.).

Tabako gaminių bei elektroninių cigarečių vartojimas – paplitęs reiškinys, bent kartą per metus vartoję tabako gaminius prisipažino 13 proc. respondentų Prienų rajone. Pastebimas sumažėjęs tiek tabako gaminių, tiek elektroninių cigarečių rūkymas, tačiau padidėjo alkoholinių gėrimų vartojimas, kai Lietuvos mastu stebimas sumažėjimas.

Dar viena šių laikų nerimą kelianti problema – patyčios, neretai sukeliančios ne tik psichologinį diskomfortą, bet ir rimtų sveikatos sutrikimų. Analizės duomenys atskleidė, kad per paskutiniuosius du mėnesius iš kitų tyčiojosi apie trečdalis mokinių. Dažniausiai tai darę prisipažino 5 klasės Prienų rajono mokiniai (38,9 proc. šio amžiaus vaikų). Lietuvoje daugiausiai besityčiojančių skaičiuojama tarp 7 klasės moksleivių (28,21 proc. šio amžiaus vaikų). Lyginant su 2016 m. patyčių skaičius ženkliai sumažėjo.

IŠVADOS

Šioje stebėsenos ataskaitoje pateikiamas 51 unifikuotas rodiklis, kuris atspindi, kaip įgyvendinami LSP tikslai bei jų uždaviniai, pagal tai galima daryti išvadą, kad 16 rodiklių: šeimos gydytojų sk. 10 000 gyv., slaugytojų, tenkančių vienam gydytojui, sk., išvengiamas mirtingumas proc., bandymų žudyti skaičius (X60–X64, X66–X84) 100 000 gyventojų, mokinių, gaunančių nemokamą maitinimą, sk. 1000 moksl., asmenų, žuvusių ar sunkiai sužalotų darbe, sk. 10 000 gyv., traumų dėl nukritimų (W00–W19) 65+ m. amžiaus grupėje sk. 10 000 gyv., sergamumas žarnyno infekcinėmis ligomis (A00–A08) 10 000 gyv., naujai susirgusių žarnyno infekcinėmis ligomis (A00–A08) asmenų skaičius 10 000 gyv., mirtingumas nuo nukritimo (W00–W19) 100 000 gyv., pėsčiųjų mirt. nuo transporto įvykių (V00–V09) 100 000 gyv., traumų dėl transporto įvykių (V00–V99) sk. 10 000 gyv., į atmosferą iš stacionarių taršos šaltinių išmestų teršalų kiekis, tenkantis 1 kv. km., sergamumas ŽIV ir LPL 10 000 gyv., paauglių (15–17 m.) gimdymų sk. 1000 15–17 m. moterų, sergamumas II tipo cukriniu diabetu (E11) 10 000 gyv. patenka į grupę (žalioji zona), kurioje situacija yra geriausia, lyginant su šalies vidurkiu.

Prienų rajono savivaldybės trys problemiškesni visuomenės sveikatos stebėsenos rodikliai: savižudybių skaičius (X60–X84) 100 000 gyv., 2 m. vaikų tymų, epideminio parotito, raudonukės (1 dozė) skiepavimo apimtys, %, kūdikių, žindytų išimtinai krūtimi iki 6 mėn. amžiaus, dalis (proc.).

Dar 24 rodikliai: kūdikių mirtingumas 1000 gyvų gimusių kūdikių, mirt. nuo paskendimo (W65–W74) 100 000 gyv., mirt. transporto įvykiuose (V00–V99) 100 000 gyv., mirtingumas nuo kraujotakos sist. ligų (I00–I99) 100 000 gyv., mirtingumas nuo narkotikų sąlygotų priežasčių 100 000 gyv., sergamumas vaistams atsparia tuberkulioze (A15–A19) (visi) 10 000 gyv., mirtingumas nuo piktybinių navikų (C00–C96) 100 000 gyv., mirtingumas nuo cerebrovaskulinių ligų (I60–I69) 100 000 gyv., mirtingumas nuo išorinių priežasčių (V00–Y98) 100 000 gyv., IH dėl cukrinio diabeto sk. 18+ m. 1 000 gyv., išvengiamų hospitalizacijų (IH) sk. 1 000 gyv., apsilankymų pas gydytojus sk. 1 gyv., asmenų, pirmą kartą pripažintų neįgaliais, sk. 10 000 gyv., gyv. sk., tenkantis 1 alkoholio licencijai, tikslinės populiacijos dalis %, 3 metų laikotarpiu dalyvavusi gimdos kaklelio programoje, mokinių dantų ėduonies intensyvumo indeksas, gyv. sk., tenkantis 1 tabako licencijai, vaikų (6–14 m.) dalis, dalyvavusi dantų dengimo silantinėmis medžiagomis programoje, %, tikslinės populiacijos dalis %, 2 metų laikotarpiu dalyvavusi storosios žarnos vėžio programoje, tikslinės populiacijos dalis %, dalyvavusi ŠKL programoje, tikslinės populiacijos dalis %, 2 metų laikotarpiu dalyvavusi krūtų vėžio programoje, nusikalstamos veikos, susijusios su narkotikais 100 000 gyv., gyv. skaičiaus pokytis 1000 gyv. patenka į grupę (raudonoji zona), kurioje situacija yra bloga, lyginant su šalies vidurkiu.

Kiti likę unifikuoti Prienų r. sav. rodikliai patenka į grupę (geltonoji zona), kurioje situacija yra patenkinama, lyginant su Lietuvos vidurkiu.

REKOMENDACIJOS

Remiantis profilio rodikliais ir jų interpretavimo rezultatais probleminės Prienų rajono savivaldybės visuomenės sveikatos sritys, kurioms turėtų būti skiriamas ypatingas dėmesys: savižudybių skaičiaus mažinimui; 2 m. vaikų tymų, epideminio parotito, raudonukės (1 dozė) skiepijimo apimčių didinimui; kūdikių, žindyčių išimtinai krūtimi iki 6 mėn. amžiaus, skaičiaus didinimui.

Siekiant geresnės Prienų r. savivaldybės gyventojų sveikatos būklės, mažinant sveikatos netolygumus, sergamumą plačiai paplitusiomis ligomis, neišvengiamai būtinas bendradarbiavimas tarp visų sektorių.

Siekiant, jog mūsų rajone neįvyktų nė viena savižudybė, reikėtų:

- gerinti rajono gyventojų raštingumą psichikos sveikatos išsaugojimo ir stiprinimo srityje, vykdant mokslu pagrįstos informacijos sklaidą;
- numatyti priemonės aktualiausiems psichikos sveikatos paslaugų teikimo klausimams spręsti: finansavimas, žmogiškieji ištekliai, bendradarbiavimas, specialistų kvalifikacija ir kt.;
- stiprinti bendrojo ugdymo įstaigų ir kitų įmonių darbuotojų (organizacijų) kompetencijas sveikatos psichikos srityje;
- didinti gyventojų informuotumą apie psichologinės pagalbos gavimo būdus;
- stiprinti nevyriausybinių organizacijų, bendruomenių bendradarbiavimą, įtraukiant gyventojus į socialinę ir sveikatinančią veiklą;
- užtikrinti psichologinės gerovės ir psichikos sveikatos stiprinimo paslaugų teikimą (individualios konsultacijos ir grupiniai užsiėmimai);
- gerinti priklausomybių konsultanto paslaugų prieinamumą.

Siekiant didinti 2 metų amžiaus vaikų MMR1 skiepijimo apimtį reikėtų:

- didinti gyventojų sveikatos raštingumą bei sąmoningumą užkrečiamųjų ligų ir imunoprofilaktikos srityse;
- kelti asmens sveikatos priežiūros ir visuomenės sveikatos priežiūros specialistų profesinę kvalifikaciją užkrečiamųjų ligų ir imunoprofilaktikos srityse;
- tikslingai įvertinti ir stiprinti viešąją komunikaciją imunoprofilaktikos klausimais, kelti medikų profesinę kvalifikaciją imunoprofilaktikos srityje;
- organizuoti būsimiems ir esamiems tėveliams kursus imunoprofilaktikos klausimais;
- įdiegti priminimus vaikų tėvams apie artėjančius skiepus asmens sveikatos priežiūros įstaigose;
- didinti asmens sveikatos priežiūros įstaigų vaidmenį įgyvendinant imunoprofilaktikos priemones;
- užtikrinti informacijos sklaidą ikimokyklinio ir bendrojo ugdymo įstaigose turimais informacijos sklaidos kanalais (internetiniai puslapiai, elektroniniai dienynai).

Siekiant didinti kūdikių, žindyčių išimtinai krūtimi iki 6 mėn. amžiaus, skaičių reikėtų:

- organizuoti profesionalias kūdikių žindymo krūtimi paskaitas, parengti ir platinti informacinę medžiagą, bendradarbiaujant su asmens sveikatos priežiūros įstaigomis;
 - didinti gyventojų sveikatos raštingumą kūdikių natūralaus žindymo klausimais;
 - didinti informuotumą apie kūdikių žindymo naudą tiek kūdikiui, tiek motinai, panaudojant visuotinai prieinamas viešinimo priemones – vietinę spaudą, visuomenės sveikatos biuro interneto puslapį, socialinio tinklo „Facebook“ paskyrą, viešąsias skelbimams skirtas vietas;
 - užtikrinti kvalifikuotų specialistų konsultacijas žindymo klausimais;
 - kelti asmens sveikatos priežiūros ir visuomenės sveikatos priežiūros specialistų profesinę kvalifikaciją kūdikių natūralaus žindymo srityje.
-